

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงผลงานคานซล เขียนและงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน แบ่งออกเป็น 6 ตอนคือ

1. ความหมายของการฝึกสอน
2. วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของการฝึกสอน
3. ขอบข่ายของการฝึกสอน
4. โครงการฝึกสอนหรือโปรแกรมการฝึกสอน
5. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน
6. การนิเทศการฝึกสอนและการประเมินผลการฝึกสอน

1. ความหมายของการฝึกสอน จากคู่มือการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยครูพิบูลสงครามกล่าวว่¹ "การฝึกสอนนับว่าเป็นหัวใจสำคัญและเป็นประสบการณ์ที่สำคัญอย่างยิ่งในชีวิตของนักเรียนฝึกหัดครู ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนฝึกหัดครูมีความรู้ในวิชาสามัญและวิชาชีพ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ปฏิบัติตามหน้าที่ สอนอบรมศิษย์ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตเหมาะสมในสังคม"

สองศรี ชูติวงศ์ และ สวัสดิ์ สุคนธรังษี กล่าวว่² "การฝึกสอนเป็นประสบการณ์ที่ต่อเนื่องกับการสอน กล่าวคือนักเรียนครูที่ทำการสอนได้สมควรจะออกไปปฏิบัติการสอนได้"

¹คู่มือนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก (พิษณุโลก โรงพิมพ์ ทรูทไทย 2519), หน้า 19.

²สองศรี ชูติวงศ์ และ สวัสดิ์ สุคนธรังษี "การนิเทศการฝึกสอน" วิทยาจารย์, ปีที่ 61 ฉบับที่ 7 (กันยายน 2505), หน้า 550

คือพอสมควร แต่ในบางครั้งหากวางแผนการสอนไว้ไม่ดีพอ ความสำเร็จในการฝึกสอนของนักเรียนครูก็ไม่อาจจะเป็นกรณีพิเศษ เนความสำเร็จในการทำการสอนจริง ๆ ทั่วไปได้..."

เกษม สุคตหอม อ่างไว้ในหนังสือการฝึกสอนของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก ว่า¹ "การฝึกสอนของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา หรือนิสิตในสถาบันฝึกหัดครูใด ๆ เป็นตอนที่สำคัญที่สุดและมีความหมายที่สุดของการศึกษาวินัย เป็นตอนที่สร้างครูแต่ละคนให้เป็นครูที่ดียิ่งขึ้น เพราะเป็นระยะที่นิสิตได้ฝึกหัด ใ้เรียนรูประสพการณ์ต่าง ๆ เป็นพิเศษ นอกเหนือจากที่เขาเคยได้ศึกษาค้นคว้าจากห้องเรียน และเป็นประสบการณ์ตรงที่นิสิตจะศึกษาหาเองเองจากห้องเรียนไม่ได้ นิสิตจะคงออกไปเผชิญกับสภาวะต่าง ๆ ของแต่ละโรงเรียนซึ่งไม่เหมือนกัน ทั้งในด้านการจัดชั้นเรียน การจัดครู การนิเทศ การบริหารงาน การคัดเลือกนักเรียน วิธีการสอนต่าง ๆ รวมทั้งการเตรียมโครงการต่าง ๆ ดวงหน้าของโรงเรียน นิสิตย่อมได้พบเห็นหรืออาจได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ในโรงเรียนฝึกสอน ..."

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาบางท่าน และเอกสารอ้างอิงดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ความหมายของการฝึกสอนนั้นมีความหมายกว้างขวางและกินความลึกซึ้งมาก แม้แต่กรมการฝึกหัดครูเองก็เคยพิมพ์เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการว่า "การฝึกสอนคือหัวใจของการฝึกหัดครู"

2. วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของการฝึกสอน

พนัส หันนาคินทร์² ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกสอนไว้ว่า การฝึกสอนของนิสิตนั้น เพื่อต้องการให้นิสิตได้รับประสบการณ์ตรงภายใต้การนิเทศของอาจารย์ที่มีความสามารถในการสอนมาแล้ว โดยที่นิสิตได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ

¹ เกשמ สุคตหอม. การฝึกสอนของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก, (วิทยานิพนธ์ เพื่อเลื่อนตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์วิทยาลัยวิชาการศึกษา. 2514), หน้า 1

² พนัส หันนาคินทร์ ขอเสนอแนะในการบริหารงานของสถาบันฝึกหัดครู, (วิทยานิพนธ์ เพื่อเลื่อนตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ให้ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์วิทยาลัยวิชาการศึกษา. 2511), หน้า 56.

ของโรงเรียน ได้เห็นหลักการทางจิตวิทยา ปรัชญา สังคมวิทยา ฯลฯ มีส่วนในการ เป็นรากฐานในการจัดการศึกษาได้อย่างไร

นอกจากนี้ดิฉันจะได้ทำการสอนในสถานการณืที่เป็นจริงแล้ว การฝึกสอนยังมีวัตถุประสงค์อื่น ๆ อีกคือ

1. ช่วยให้เห็นเข้าใจงานด้านธุรการของโรงเรียน ซึ่งมีหลายอย่างที่ไม่ได้สอนในวิทยาลัย หรือวิทยาลัยไม่สามารถสร้างทักษะในธุรการ เหล่านั้นได้
2. ช่วยให้เห็นสามารถเป็นผู้นำในกิจกรรมนักเรียนได้
3. ช่วยให้เห็นสามารถทำงานร่วมกับคณะครูในโรงเรียนในฐานะเพื่อนร่วมงาน
4. ช่วยให้เกิดความสนใจและทักษะในการทำงานร่วมมือติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียน ทั้งในคานส่วนตัวและคานสังคม เช่น ร่วมการประชุมสมาคมผู้ปกครองและครู
5. ช่วยให้เห็นรู้จักทำงานร่วมมือกับชุมชน

จากคู่มือนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม กล่าวถึงความมุ่งหมายของการฝึกสอนไว้ดังนี้ ¹

1. เพื่อให้นักเรียนฝึกหัดครูได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนเด็กจริง ๆ โดยการนำความรู้และทัศนคติต่าง ๆ จากวิชาการศึกษาไปใช้ในภาคปฏิบัติ
2. เพื่อให้นักเรียนฝึกหัดครูมีความสามารถในการศึกษาเกี่ยวกับความเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนการ เรียนรู้ของเด็ก อันจะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของครูเป็นไปควยดี
3. เพื่อให้นักเรียนฝึกหัดครูมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งได้แก่ครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และนักเรียนในชั้นและในโรงเรียน
4. เพื่อให้นักเรียนฝึกหัดครูได้เห็นความสามารถและขอบกพรองของตน ทั้งในคานการสอนและการปกครองนักเรียน

¹ คู่มือนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก, (พิษณุโลก โรงพิมพ์กระตุกไทย 2519), หน้า 19-20.

5. เพื่อให้ นักเรียนฝึกหัดครูมีโอกาสได้พบเห็นปัญหาที่แท้จริงของการศึกษา โรงเรียนและรู้จักวิธีการแก้ไข้ปัญหา
6. เพื่อให้ นักเรียนฝึกหัดครู เข้าใจถึงสภาพของ โรงเรียน ชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนและชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนด้วย
7. เพื่อให้ นักเรียนฝึกหัดครู เกิดความมั่นใจในหน้าที่ของครู ก่อให้เกิดเจตคติและความรู้สึกยินดีที่คอยอาชีพครู

เอ็ดเวิร์ด เอ. ไพเรส (Edward A. Pires)¹ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกสอน ซึ่งเป็นผลที่ได้มาจากการที่ยูเนสโกได้จัดให้สถาบันฝึกหัดครูภาคพื้นเอเชีย มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ (University of the Philippines) ทำการสำรวจแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกหัดครูในสถาบันฝึกหัดครูประเภทที่กมาในทวีปเอเชีย โดยการส่งแบบสอบถามไปยังประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย จำนวน 16 ประเทศ ผลจากการศึกษาครั้งนี้ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการฝึกสอนเป็น 6 ประการคือ

1. เพื่อพัฒนาความสามารถของครูฝึกสอนในการที่จะนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งหมดที่เรียนมาปฏิบัติ
2. เพื่อพัฒนาให้ครูฝึกสอนมีความเข้าใจที่ลึกและสมบูรณ์เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก
3. เพื่อพัฒนาให้ครูฝึกสอนมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดกว้างขวาง และมีความคิดริเริ่มในการทำงาน
4. เพื่อพัฒนาให้ครูฝึกสอนเข้าใจถึงบทบาทที่แท้จริงของครู เมื่อออกไปปฏิบัติงาน โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ของการเป็นครูฝึกสอน
5. เพื่อพัฒนาให้ครูฝึกสอน เข้าใจถึงภาระหน้าที่ของครูที่จะต้องปฏิบัติ โดยให้เขามีโอกาสคุ้นเคยกับสภาพที่เป็นจริง และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

¹ Edward A. Pires, Student Teaching in Primary Teacher Training Institution in Asia, (Bangkok; Unesco Regional Office of Education in Asia, 1969), pp. 8 - 9.

6. เพื่อพัฒนาครูฝึกสอนในเรื่องทัศนคติที่คือนักวิชาชีพ และการวางมโนทัศน์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อร่วมงาน และประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

3. ขอบข่ายของการฝึกสอน จากหนังสือคู่มือนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยครูพิษณุ-สงคราม กล่าวว่¹ "งานคานการฝึกสอน เป็นงานที่มุ่งสร้างทักษะ และประสบการณ์คานทาง ให้แก่ครูฝึกสอน เพื่อให้มีความสามารถที่จะทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อกออกไปเป็นครูงานของครูฝึกสอนระหว่างฝึกงาน จึงมิได้มีเฉพาะงานคานการสอนเท่านั้น งานในคานการจัดโรงเรียน เป็นงานที่ครูฝึกสอนจะต้องคานการปฏิบัติคานโดยทั่วถึง งานเหล่านั้น เป็นงานทั้งทางคานวิชาการ และธุรการ"

ขอบข่ายของการฝึกสอนจำแนกเป็นประเภทได้คานต่อไปนี้.

1. งานคานการสอน
2. งานคานการปรับปรุงคาน
3. งานคานการปรับปรุงโรงเรียน
4. งานคานการปกครอง
5. งานคานธุรการ
6. งานคานกิจกรรมอื่น ๆ

นอกเหนือจากขอบข่ายของการฝึกสอนแล้ว ยังมีสิ่งคานที่ควรคานถึงอีกประการหนึ่งคือ "กระบวนการฝึกสอน" ซึ่งจะต้องคานเนืองกับคานขอบข่ายของการฝึกสอนที่คานวางเอาไว้

กระบวนการฝึกสอน² นักเรียนฝึกสอนจะต้องทำการฝึกสอนอยู่ในโรงเรียน เป็นเวลาประมาณ 12 สัปดาห์ โดยแบ่งการปฏิบัติคานงานออกเป็น 3 ระยะเวลาคือ

ระยะที่ 1 การสังเกต เป็นระยะที่จะช่วยให้ครูฝึกสอนมองเห็นแนวทางอยางกว้าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียน การเรียนการสอนและบุคคลคานต่าง ๆ ในโรงเรียน การสังเกต

¹ คู่มือนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยครูพิษณุสงคราม, เรื่องเคิม, หนา 20 - 23.

² เรื่องเคียวกัน หนา 24.

อย่างรอบคอบจะช่วยให้การปฏิบัติงานในโรงเรียนและในห้องเรียนงายขึ้น และถูกต้องยิ่งขึ้น จะช่วยให้เข้าใจว่าควรปฏิบัติอย่างไร ควรดำเนินการสอนอย่างไร ฯลฯ

ระยะที่ 2 การมีส่วนร่วม เป็นระยะที่ครูฝึกสอนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสอน เริ่มด้วยการ เป็นผู้ช่วยหรือ เป็นลูกมือของครูพี่เลี้ยง จะช่วยให้ครูฝึกสอนคุ้นเคยกับเด็กและคุ้นเคยกับกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นหน้าที่ของครู

ระยะที่ 3 การฝึกสอน เมื่อครูฝึกสอนได้ใช้เวลาพอสมควรในการสังเกตและทำความเข้าใจกับทุกสิ่งทุกอย่างภายในโรงเรียน รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนแล้ว ครูฝึกสอนก็จะมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น พร้อมทั้งจะดำเนินการสอนได้ ในระยะแรก ๆ ควรจะได้ดำเนินการร่วมกับครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์อย่างใกล้ชิด ทั้งในการเตรียมบทเรียน บันทึกการสอน และการทำการสอนในชั้น จากนั้นจึงรับผิดชอบในงานต่าง ๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ

4. โครงการฝึกสอนหรือโปรแกรมการฝึกสอน

ฮาโรลด์ พี. อัดัมส์ และ แฟรงค์ จี. ดิกกี (Harold P. Adams and Frank G. Dickey)¹ ได้กล่าวถึงโครงการฝึกสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกสอนได้เผชิญกับปัญหาและได้แก้ปัญหาต่าง ๆ ของการฝึกสอน
2. เปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกสอนได้แสดงทั้งความเด่น ความด้อยของตน และการกระตุ้นให้นักศึกษาฝึกสอนได้ปรับปรุงจุดอ่อนต่าง ๆ ให้เด่นขึ้น
3. เปิดโอกาสให้ผู้นะเนวและผู้นิเทศก์ได้เข้าไปช่วยเหลือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของการฝึกสอน
4. เปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกสอนได้มีส่วนในการจัดและรวมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนและของโรงเรียนฝึกสอน

¹ Harold P. Adams and Frank G. Dickey, Basic Principle of Student Teaching, American Book Company, New York, 1956), p. 61.

5. เปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกสอนได้เข้าไปศึกษาฝึกสอนได้เข้าไปศึกษาและร่วม
ดำเนินกิจกรรมของสังคมในชุมชนที่โรงเรียนฝึกสอนตั้งอยู่

6. เปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกสอนได้ศึกษางานคานตาง ๆ ของโรงเรียนฝึกสอน
เช่น การจัดระเบียบงาน การบริหาร การจัดนักเรียนและห้องเรียน รวมทั้งการปกครองของ
แต่ละโรงเรียนร่วมกับคณะครูในโรงเรียนนั้น

7. ให้โอกาสแก่นักศึกษาฝึกสอนที่จะรับทราบระบบการบริหาร ระเบียบกฎเกณฑ์
และงานธุรการของโรงเรียน และรวมในกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน เช่น เกี่ยวกับครูอาจารย์
คนหนึ่งๆ ของโรงเรียน

หนังสือ หน้ากิ้นทร์¹ ได้กล่าวถึงลักษณะของโปรแกรมการฝึกสอนที่ดีว่า ในการ
จัดโปรแกรมการฝึกสอน ผู้จัดควรจะได้ระมัดระวังลักษณะต่อไปนี้คือ

1. จะต้องวางจุดประสงค์ของการฝึกสอนไว้อย่างแน่ชัด แดงออกโดยชัดเจน
มีนโยบายที่แน่นอนที่จะให้ผู้ร่วมงานทุกคนเข้าใจได้ตรงกันทั้งวิธีการและหลักการ
2. จะต้องมีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบฝ่ายบริหารและฝ่ายนิเทศการฝึกสอน
ไว้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการขัดแย้งและการซ้ำซ้อนงานโดยใช่เหตุ
3. ก่อนจะออกทำการฝึกสอน นิเทศควรจะได้รับการ เตรียมตัวเบื้องต้นที่จะออก
ไปฝึกสอน เช่น รับทราบถึงสภาพความเป็นไปของโรงเรียนที่จะไปทำการฝึกสอนหลักเกณฑ์ใน
การให้คะแนนการสอน เป็นต้น
4. ควรจะมีวิธีทราบวานิสิตที่จะส่งออกไปฝึกสอนนั้น มีความพร้อมที่จะออกไปฝึก-
สอนได้หรือยัง บางทีอาจจะกองมีการตรวจสอบถึงบุคลิกภาพหรือวุฒิภาวะทางอารมณ์ก่อนที่จะ
ออกไปฝึกสอน รวมทั้งความแน่นอนทางวิชาการด้วย
5. ระยะเวลาสำหรับฝึกสอนควรจะนานพอสมควรที่จะช่วยให้ นิสิตเข้าใจวิธีปฏิบัติ
สอนนักเรียนทั้งรายตัวและเป็นชั้น วิธีปฏิบัติตัวต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และผู้ปกครอง
โดยมีเวลาทำการสอนไม่ต่ำกว่า 120 ชั่วโมง

¹ หนังสือ หน้ากิ้นทร์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 57 - 58.

6. โปรแกรมการฝึกสอน ควรจะมีทางไหนที่คิดได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการสอนหรือไม่ก็ตาม เช่น งานคานณะแนว เป็นต้น

7. กฎเกณฑ์และวิธีการที่ใช้ในการจัดโปรแกรมการฝึกสอน ควรจะมีทางไหนที่คิดได้ใช้ความคิดริเริ่ม ความอิสระในการคิด และมีความกล้าที่จะลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ในการใหม่ ๆ ในการสอนด้วยตนเอง

การฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น จะเห็นได้ว่าการมีโครงการฝึกสอนหรือโปรแกรมการฝึกสอนที่ดี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสำเร็จในการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน เป็นอย่างมาก *

5. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนมีหลายฝ่ายด้วยกัน แต่ในที่นี้จะนำมากล่าวถึง เฉพาะบุคลากรที่ปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดกับการดำเนินการฝึกสอนเพียง 3 ฝ่ายคือ

5.1 อาจารย์นิเทศก์

5.2 ครูอาจารย์พี่เลี้ยง

5.3 นักเรียนฝึกสอนหรือนักศึกษาฝึกสอน

ผู้วิจัยขอความคิดเห็นหรือการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร 3 ฝ่าย ที่ปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดกับการดำเนินการฝึกสอนมา เสนอไว้ดังต่อไปนี้

5.1 ความคิดเห็นหรืองานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์

ในหนังสือเอกสารประกอบการฝึกสอนของวิทยาลัยครู เชียงใหม่ ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ไว้ดังนี้ ¹ "อาจารย์นิเทศก์ หมายถึงผู้ที่ได้รับมอบหมายจากวิทยาลัยครูให้ เป็นผู้ช่วย เฝ้าและแนะแนวทางการฝึกสอนแก่นักศึกษาฝึกสอนและโรงเรียนฝึกสอน ตลอดจน เป็นผู้ประสานงานระหว่างวิทยาลัยครู โรงเรียน และชุมชน" และยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ไว้ดังต่อไปนี้

¹ เอกสารประกอบการฝึกสอนของวิทยาลัยครู เชียงใหม่, (เอกสารอัดสำเนา),

หน้าที่ของอาจารย์นี้เทศก์

1. ติดตามประสานงานกับครูที่เลี้ยง ครูใหญ่ และบุคคลผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ
 หน่วยงานในโรงเรียนฝึกสอน รวมทั้งนักศึกษาฝึกสอนกับทางวิทยาลัย
  2. ควบคุมดูแลนักศึกษาฝึกสอนในด้านความประพฤติ และระเบียบปฏิบัติงานต่าง ๆ
  3. ตั้งงาน มอบหมายงาน เสนอแนะ และติดตามผลการทำงานของนักศึกษาฝึกสอน
  4. เป็นที่ปรึกษาของนักศึกษาฝึกสอนในด้านต่าง ๆ
  5. จัดประชุมสัมมนา นักศึกษาฝึกสอนตามระยะ เวลาอันสมควร
  6. ช่วยเหลือแนะนำนักศึกษาฝึกสอน เกี่ยวกับการสอน การทำอุปกรณ์ การปกครอง
 และงานกิจกรรมทั่วไปในชั้นเรียน
  7. ทำหน้าที่ เป็นวิทยากร แก่ครูที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน
  8. ตรวจสอบและแก้ไขบันทึกการสอนหรืองานที่มอบหมายให้นักศึกษาทำ พร้อมทั้งให้คำ
 แนะนำ ชี้แจงข้อบกพร่องและวิธีปรับปรุงแก้ไข
  9. ดูแลนักศึกษาฝึกสอนในด้านการสอน วิธีสอน การปฏิบัติงาน บุคลิกภาพขณะสอน
 ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง
  10. ทำหน้าที่ ควบคุมและประเมินผลนักศึกษาฝึกสอนตาม เกณฑ์ที่ทางวิทยาลัยกำหนด
  11. แนะนำแหล่งความรู้ที่จะค้นคว้าได้แก่นักศึกษาฝึกสอน เพื่อช่วยให้มีความรู้
 อย่างเพียงพอ
  12. ร่วมมือกับนักศึกษาฝึกสอนวางโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการด้านการสอน
 การพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น
- สำหรับอาจารย์นี้เทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบทยังมีหน้าที่ เพิ่ม เกิมอีกดังนี้
13. เบิกจ่าย เงินชานาณัติและจดหมายของนักศึกษาฝึกสอน
  14. ดูแลความเป็นอยู่ ตลอดจนสวัสดิการต่าง ๆ ของนักศึกษาฝึกสอน
- จากบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์นี้เทศก์ดังกล่าวมาแล้ว จะเห็น
 ได้ว่า อาจารย์นี้เทศก์เป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วน เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับการปฏิบัติงานการฝึกสอนของ
 นักศึกษาฝึกสอน นักศึกษาฝึกสอนจะประสบผลสำเร็จในการฝึกสอนหรือไม่ขึ้นอยู่กับอาจารย์นี้เทศก์

เป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงมีนักการศึกษาที่สนใจในเรื่องการฝึกสอนหลายท่าน ได้ทำการวิจัยบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์นี้ เทศก่ดั่งต่อไปนี้.

ในปีการศึกษา 2510 สุนา ไคลังคะ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การฝึกหัดวิทยุ-
 ภาควิชาการนิเทศการสอนของอาจารย์ เทศก่ในโครงการฝึกหัดครูชนบทของสถาบันฝึกหัดครู" โดย
 มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นี้ เทศก่ แนวทางการบริหาร และ
 การดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชนบท ปัญหาการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์นี้ เทศก่ และ
 เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์นี้ เทศก่ เกี่ยวกับผลสำเร็จของโครงการฝึกหัดครูชนบท

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปให้อาจารย์นี้ เทศก่การฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท
 จำนวน 77 คนตอบ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีสถิติ เสนอข้อมูลเป็นตาราง แสดงความถี่และ
 ทิศการยอด หากาเฉลี่ยมัชฌิมฐานและกาเฉลี่ย แล้ว เสนอข้อมูลสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปไ้ว่า อาจารย์นี้ เทศก่ส่วนใหญ่เป็นชาย สำเร็จการศึกษาสูงสุดใน
 ระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์งานด้านกาวิเทศก่โดยเฉลี่ย 4 ปี และมีความรับผิดชอบหน้าที่อื่น ๆ
 นอกจากการนิเทศการฝึกสอนในชนบท กอรับนิเทศสอนนักเรียนฝึกสอนทั้งในด้านการให้คำแนะ-
 นำในด้านการสอน การใช้อุปกรณ์ การวัดผล การควบคุมชั้นเรียน การพัฒนาชนบท และการมี
 สัมพันธภาพกับชาวบ้าน มีกาที่อาจารย์นี้ เทศก่ประสบจากการนิเทศการฝึกสอนคือ ขาดความ
 รู้ทางด้านการพัฒนาชนบท การอบรมสัมมนาตามนี้ มีก้น้อย คนในท้องถิ่นขาดความกระตือรือร้น
 ทำให้ยากแก่การพัฒนาของดินคาญโครงการที่วางไว้ ส่วนผลงานที่โครงการฝึกหัดครูชนบทของ
 สถาบันฝึกหัดครูได้ทำไปเวลานี้ งานใหญ่ประสบผลสำเร็จมากและปานกลาง เป็นที่นาพอใจของ
 อาจารย์นี้ เทศก่เป็นส่วนใหญ่ สำหรับในข้อที่เกี่ยวกับนักเรียนฝึกสอนนั้นพอประมวลไ้ว่า วิชา
 บางวิชาสมควรจะ เปิดให้ เรียนในชั้นประถมศึกษาวิศการศึกษา เพื่อนักเรียนฝึกสอนจะได้
 นำวิชาเหล่านั้นไปใช้ในการปฏิบัติงานได้

¹ สุนา ไคลังคะ, "การฝึกหัดวิทยุภาควิชาการนิเทศการสอนของอาจารย์นี้ เทศก่ใน
 โครงการฝึกหัดครูชนบทของสถาบันฝึกหัดครู", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2510).

ในปี พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) นี้เช่นกัน เดียวนาร์ค แคนแพลน (Leonard Kaplan)¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจบทบาทความคาดหวังของอาจารย์นิเทศก์ต่อนักศึกษานักสอน ในทัศนะของนักศึกษานักสอน ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์" การวิจัยนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษา

1. การวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ต่อการฝึกสอนในระดับประถมศึกษา และนำข้อมูลที่ได้มาอธิบายถึงความคิดเห็นของนักศึกษานักสอน ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ ในบทบาทที่คาดหวังของอาจารย์นิเทศก์ว่าควรจะมีอย่างไรบ้าง

2. การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลมาวิจัย ตรวจสอบหาเหตุผลของความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่คาดหวังว่าควรจะเป็นของอาจารย์นิเทศก์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษา 89 คน อาจารย์นิเทศก์ 20 คน ครูพี่เลี้ยง 70 คน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีความสัมพันธ์ร่วมกับโปรแกรมการฝึกสอนของมหาวิทยาลัยบัฟฟาโลว์ รัฐนิวยอร์ก ประชากรเหล่านี้ตอบคำถามที่กำหนดไว้ 40 รายการ แต่ละรายการระบุพฤติกรรมที่ควรจะเป็นของอาจารย์นิเทศก์ โดยผู้ตอบจะเลือกตอบตามที่กำหนดไว้ในข้อใดข้อหนึ่ง เพียงข้อเดียวในแต่ละรายการคือ 1) ต้องเป็นอย่างยิ่ง (absolutely must) 2) ควรจะเป็น (preferably should) 3) ไม่ควรจะเป็น (preferably should not) และ 4) ไม่ควรจะเป็นอย่างยิ่ง (absolutely should not)

ผลของการวิจัยปรากฏว่า

1. ประชากรทั้ง 3 กลุ่ม มีความเข้าใจแตกต่างกันในบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ ด้านการวัดผลการฝึกสอน และการเป็นที่ปรึกษา

¹ Leonard Kaplan, "An Investigation of the Role Expectations for College Supervisors of Student as viewed by Student Teachers, Supervising Supervising Teachers and College Supervisors", Disertation Abstract, (Vol. 29, No. 2, August, 1967), p. 517-A.

2. อาจารย์นิเทศที่รองรับหน้าที่อื่นควย มักจะขาดความกระหมักในคำแหนง หน้
ที่ในฐานะที่เป็นอาจารย์นิเทศ

3. การขาดการคึกคอกประสานงานระหวางอาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษา
ฝึกสอน หรือในกลุ่มอาจารย์นิเทศเอง เป็นปัญหาที่ควรพิจารณา

ในปีการศึกษา 2513 สุขุมาลัย ชูวิวัฒนาวานิชย์¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหา
เกี่ยวกับการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนวิชาสังคมนตรีศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1" โดยมี
วัตถุประสงค์ที่จะศึกษาโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1 ว่า มีความเหมาะสม
เพียงใด และจะศึกษาปัญหาและกิจกรรมของอาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึก
สอนในขณะที่ทำงานร่วมกัน

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์นิเทศ นักศึกษาฝึกสอนวิชา เอกสังคมนตรีศึกษา
และครูพี่เลี้ยงของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1 ที่ทำการฝึกสอนในปีการศึกษา 2513 ใน
วิทยาลัยครู 6 แห่ง ประชากรที่ตอบแบบสอบถามเป็นอาจารย์นิเทศ 20 คน นักศึกษาฝึก-
สอน 180 คน และครูพี่เลี้ยง 50 คน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักศึกษาฝึกสอนควรฝึกพูดในที่ชุมนุมชนก่อนออกฝึกสอน สดกา-
บันฝึกหัดควรจัดอบรมให้นักศึกษาฝึกสอนทราบถึงการปกครองชั้นและการวางตัวให้เหมาะสม
ควรมีการสาธิตวิธีสอนแบบต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษาก่อนออกฝึกสอน ควรวางแผน ร่วมมือกันกับ
โรงเรียนฝึกสอนอย่างใกล้ชิด และควรเพิ่มอาจารย์นิเทศให้มากขึ้น ส่วนการเปรียบเทียบ
ความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศ นักศึกษาฝึกสอน และครูอาจารย์พี่เลี้ยง เกี่ยวกับนักศึกษาฝึก-
สอน ในด้านการสอน การวัดผล การจัดชั้นและปกครองชั้นเรียน บุคลิกภาพและความเจริญ
งอกงามทางอาชีพ อาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า นักศึกษา

---

¹ สุขุมาลัย ชูวิวัฒนาวานิชย์. "ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนวิชาสัง-
คมนตรีศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

ฝึกสอนมีความสามารถในเรื่อง เหล่านี้ อยู่ในระดับปานกลาง แต่นักศึกษาฝึกสอนมีความเห็นว่าคุณมีความสามารถอยู่ในระดับดี.

ต่อมาในปีการศึกษา 2515 สาลีทิพย์ ศรีสุทธิ¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท เรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้ 1) หน้าที่และความรับผิดชอบของครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ที่มีต่อนักเรียนฝึกสอน 2) ปัญหาที่ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และนักเรียนฝึกสอนในการฝึกสอน และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้านในโครงการฝึกหัดครูชนบท 3) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามโครงการฝึกหัดครูชนบทของอาจารย์นิเทศก์

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปยังครูพี่เลี้ยงที่โรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา 110 คน และนักเรียนฝึกหัดครูที่ออกฝึกสอนในโครงการนี้ ในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2515 จำนวน 110 คน และอาจารย์นิเทศก์ การสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา 9 คน ได้รับแบบสอบถามของครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์คืนมาครบ ส่วนแบบสอบถามของนักเรียนฝึกสอนได้คืนมา 95 ชุด ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยคิดเป็นร้อยละ แล้วหาค่าเฉลี่ย *

ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. คำนครูพี่เลี้ยง

ครูพี่เลี้ยงมีความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบในการให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนฝึกสอนด้านการสอน และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้านปานกลาง เป็นส่วนใหญ่ ต้องการความช่วยเหลือจากวิทยาลัยครูในด้านบริการโสตทัศนศึกษา การอบรม และต้องการประสานงานกับอาจารย์นิเทศก์ให้มากขึ้น ปัญหาในการปฏิบัติงานของครูพี่เลี้ยงก็คือนักเรียนฝึกสอนไม่มาขอความช่วยเหลือ นักเรียนฝึกสอนมีปัญหาในด้านขาดความมั่นใจในตนเอง

¹ สาลีทิพย์ ศรีสุทธิ, "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

ไม่ชวนชวายเป็นการกระทำ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่มีกวีวิธีในการโน้มน้าวจิตใจเด็ก

2. คำนอาจารย์นี้เทศก์

อาจารย์นี้เทศก์หลายคนไม่ได้รับการยอมรับ เกี่ยวกับการนี้ เทศก์การสอนในโครงการฝึกหัดครูชุมชน และที่งานอื่น ๆ ทำมากนอกเหนือจากการสอนและการนี้ เทศก์การสอน อาจารย์นี้เทศก์เห็นว่า นักเรียนฝึกสอนมีปัญหาในค่านชาคกวีวิธีในการสอนที่ดี ไม่ชวนชวายเป็นการกระทำ การสอน ไม่แสดงความคิดเห็น ไม่สามารถแก้ปัญหาส่วนตัวของ เด็กนักเรียน สำหรับอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชุมชนที่อาจารย์นี้เทศก์ประสบได้แก่ นักเรียนฝึกสอนสมัครไปสอนในโรงเรียนฝึกสอนบางแห่งมากเกินไป บางแห่งน้อยเกินไป ทำให้ขาดการคัดเลือก

3. คำนนักเรียนฝึกสอน

นักเรียนฝึกสอนประสบปัญหาในค่านการสอน และการปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนฝึกสอน และต้องการความช่วยเหลือจากสถาบันฝึกหัดครูดังต่อไปนี้ เกี่ยวกับบ้านพักคับแคบ เก้าขาดเครื่องใช้ภายในบ้าน เกี่ยวกับอาหารการกิน นักเรียนฝึกสอนหาซื้ออาหารสดและแห้ง ยากเพราะตลาดอยู่ไกล ชาคอุปกรณในการประกอบอาหารเงินค่าอาหารไม่พอ เกี่ยวกับความเจ็บไข นักเรียนฝึกสอนต้องการยาสามัญประจำบ้านให้มีปริมาณมากขึ้น ต้องการรถจักรยานที่โรงพยาบาล เดือนละครั้ง เกี่ยวกับความปลอดภัย นักเรียนฝึกสอนต้องการให้อาจารย์นี้เทศก์ไปเยี่ยมบ่อย ๆ เพื่อความอบอุ่นใจ เกี่ยวกับการเดินทาง นักเรียนฝึกสอนต้องการให้ทางวิทยาลัยทำความตกลงกับบริษัทรถเมล์ของออคตาโดยดาร์ เกี่ยวกับปฏิบัติงานในโรงเรียนฝึกสอน นักเรียนฝึกสอนมีปัญหาในเรื่องการปรับปรุงโรงเรียนทำไคยาก เพราะขาดเครื่องมือและวัสดุในการปรับปรุงโรงเรียน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน นักเรียนฝึกสอนประสบความยุ่งยาก เพราะชาวบ้านไม่สนใจปฏิบัติคาม เนื่องจากยึดมั่นในประเพณีความเชื่อเก่า ๆ อยู่ และนักเรียนฝึกสอนขาดทักษะในการชวนเชื่อ ทางค่านความเป็นอยู่ทั่วไปท้องถิ่นที่มีผู้ก่อการร้าย นักเรียนฝึกสอนกังวลว่าจะไม่ปลอดภัย และมีความเห็นว่าการเพิ่มวิธานชุมชนสัมพันธ์ การฝึกมาชุมชนเข้าในหลักสูตรการศึกษาากอนออกฝึกสอน.

ในปี พ.ศ., 2516 (ค.ศ. 1973) โดโรธี จุน กุนด์ (Dorothea June Kunde) ¹ ศึกษาบทบาทของอาจารย์นิเทศก์โดยการวิเคราะห์ จากทัศนะของผู้ดำเนินการฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน" วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือ เพื่อต้องการให้เข้าใจบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับงานฝึกสอน ว่า เขามองอาจารย์นิเทศก์ในแง่ใดบ้าง และพวกเขาคิดว่าอาจารย์นิเทศก์ควรรับบทบาทอย่างไร

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แผนดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ส่งแบบสอบถามไปให้นักศึกษาฝึกสอนจำนวน 80 คน จากวิทยาลัย 3 แห่ง สอบถามเกี่ยวกับลักษณะพิเศษที่สำคัญของอาจารย์นิเทศก์ที่ควร มี ขั้นที่ 2 ส่งแบบสอบถามให้นักศึกษาจำนวน 20 คน ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว และกำลังเรียนอยู่ในระดับปริญญาโท สอบถามที่เรียกว่า Bi-polar Adjectives

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้มี 2 ประการคือ

1. ต้องการแยกลักษณะพิเศษของอาจารย์นิเทศก์ออกตามทัศนะของนักศึกษาฝึกสอน ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และผู้ดำเนินการฝึกสอน
2. ต้องการแยกแยะลักษณะพิเศษที่ควร เป็นของอาจารย์นิเทศก์

หลังจากทดลองเครื่องมือในการวิจัยแล้ว 2 ครั้ง ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปให้ผู้ดำเนินการฝึกสอน 50 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างมาจากบัญชีรายชื่อสมาคมวิทยาลัยครูแห่งชาติของสหรัฐ (1972) สอบถาม และขอเรื่องให้ผู้ดำเนินการฝึกสอนส่งแบบสอบถามให้นักศึกษาฝึกสอน ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ตอบคำถาม ปรากฏว่ามีผู้ตอบคำถามส่งกลับมาคือ นักศึกษาฝึกสอน 182 คน ครูพี่เลี้ยง 73 คน อาจารย์นิเทศก์ 60 คน และผู้ดำเนินการฝึกสอน 30 คน

¹ Dorothea June Kunde, "The Role of the College Supervisors: An analysis of the perceptions held by Directors of Student Teaching, College Supervisors, Cooperating Teachers, and Student Teachers", *Disertation Abstracts International*, (September 1973, Vol. 34, No. 4), p. 1162-A.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 สมประสงค์ ประสงค์เงิน¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการฝึกสอนในระดับปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) ในหัวข้อเรื่อง "ปัญหาของอาจารย์นิเทศก์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานโครงการฝึกสอนของมหาวิทยาลัย ศึกษาถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ในการนิเทศการฝึกสอน ศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ของอาจารย์นิเทศก์ที่ประสบในการปฏิบัติงานนิเทศการฝึกสอน

วิธีดำเนินการวิจัย ใช้ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นอาจารย์นิเทศก์ทั้งหมดของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 7 แห่ง ซึ่งทำหน้าที่นิเทศการสอนในปีการศึกษา 2517 โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน และได้รับแบบสอบถามคืนมา 179 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.24

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาค้นคว้าจากตำราและงานวิจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับ การฝึกสอน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ สถานภาพของอาจารย์นิเทศก์ การดำเนินงานฝึกสอนของมหาวิทยาลัย หน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ และปัญหาที่อาจารย์นิเทศก์ประสบในการนิเทศการฝึกสอน

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้คะแนนดิบ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าอัตราส่วนวิกฤต

ผลของการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. อาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่เป็นหญิง สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ด้านการสอนและการนิเทศการสอนระหว่าง 1-5 ปี นอกจากนี้ยังพบว่า อาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่เคยเรียน หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับนิเทศการฝึกสอน
2. มหาวิทยาลัยได้จัดให้นิสิตทำการฝึกสอนในโรงเรียน โดยส่งนิสิตไปทำการสอนตามโรงเรียนในจังหวัดใกล้เคียง และจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ก่อนที่จะส่ง

¹ สมประสงค์ ประสงค์เงิน. "ปัญหาของอาจารย์นิเทศก์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517)

นิสิตไปฝึกสอนนั้น มหาวิทยาลัยได้จัดให้มีการประเมินิเทศนิสิตฝึกสอน และส่วนใหญ่ได้เชิญอาจารย์ใหญ่และอาจารย์พี่เลี้ยงมาร่วมในการสัมมนาการฝึกสอน นอกจากนี้ยังพบว่า ในการดำเนินงานโครงการฝึกสอน มีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนอาจารย์นิเทศที่มีไม่เพียงพอกับจำนวนนิสิตฝึกสอน และขาดงบประมาณในการดำเนินงานโครงการฝึกสอน

3. งานที่อาจารย์นิเทศปฏิบัตินอกเหนือจากกรณีนิเทศการฝึกสอนคือ งานด้านการสอนและเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของนิสิต ในการปฏิบัติงานนิเทศการฝึกสอนนั้นพบว่า อาจารย์นิเทศส่วนใหญ่ได้แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกสอนให้ทางโรงเรียนได้ทราบ จัดให้นิสิตในความดูแลของเขามีการประชุมร่วมกัน แต่อาจารย์นิเทศส่วนใหญ่ไม่ได้อบรมปรึกษากับอาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อแก้ไขปัญหาการฝึกสอนของนิสิต และส่วนใหญ่ไม่ได้ทำหน้าที่ติดต่อกับโรงเรียน เพื่อส่งนิสิตไปฝึกสอน

4. ข้อที่เป็นปัญหามากของอาจารย์นิเทศในการปฏิบัติงานนิเทศการสอนก็คือปัญหาที่เกิดจากการจัดหาโรงเรียนที่จะส่งนิสิตไปฝึกสอน งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการฝึกสอน ยานพาหนะที่จะใช้ในการเดินทางไปนิเทศการสอน การประชุมสัมมนาอาจารย์ใหญ่โรงเรียนต่าง ๆ ก่อนที่จะส่งนิสิตไปฝึกสอน การประชุมสัมมนาอาจารย์พี่เลี้ยง ก่อนที่จะส่งนิสิตไปฝึกสอน และอาจารย์พี่เลี้ยงไม่กล้าติชมการสอนของนิสิตฝึกสอน

5. ข้อปัญหาที่อาจารย์นิเทศชายและหญิงมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .01 ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับการคัดเลือกนิสิตไปฝึกสอนในโรงเรียนต่าง ๆ และความสามารถของนิสิตในการสร้างข้อทดสอบ ส่วนปัญหาที่อาจารย์นิเทศชายและหญิงมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 คือ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการฝึกสอน ความสามารถของนิสิตในการใช้ผลการสอบเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน และปัญหาที่เนื่องมาจากวิธีการวัดและประเมินผล

5.2. ความคิดเห็นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครู-อาจารย์ผู้เลี้ยง

รองรัตน์ อิศรภักดี¹ ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้เลี้ยงไว้ว่า "ครูผู้เลี้ยงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการช่วยให้เด็กเริ่มฝึกสอนมีความคิดริเริ่ม มีอารมณ์มั่นคง มีประสิทธิภาพในการสอนและข้อสำคัญที่สุดคือ ประสบความสำเร็จในคานการสอนอันจะเป็นกำลังใจในการ เป็นครูที่ถือต่อไป"

ในหนังสือคู่มือการฝึกสอนของวิทยาลัยครู เชียงใหม่ ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้เลี้ยงไว้ว่า ? "ครูผู้เลี้ยงหมายถึงครูประจำชั้น หรือครูประจำการที่นักเรียนฝึกสอนไปประจำอยู่ โดยหน้าที่-ครูผู้เลี้ยงมีฐานะ เช่นเดียวกับอาจารย์ของวิทยาลัยหนึ่ง คือทำหน้าที่ให้ความรู้ คำแนะนำ หรือสอนทางด้านปฏิบัติการสอน ครูผู้เลี้ยงยอมมีอำนาจในการปกครอง อบรม และพิจารณาการวัดผลร่วมกับอาจารย์ที่ เทศก์" นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหน้าที่ของครูผู้เลี้ยงไว้ดังนี้.

1. จัดแจง และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาฝึกสอนตลอดเวลาที่นักศึกษาฝึกสอนอยู่
2. สาธิตการสอนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนให้นักศึกษาคูเป็นตัวอย่าง
3. ให้คำแนะนำแก่นักศึกษาฝึกสอนในเรื่องการ เตรียมบทเรียน ทำบันทึกการสอน และอุปกรณ์การสอน
4. ให้คำแนะนำในเรื่องหลักสูตร ประมวลการสอน โครงการสอน และแบบเรียนที่ใช้เป็นหลักการสอน
5. สังเกตการสอน แนะนำซ่อมทรวงและวิธีแก้ไข เพื่อให้การสอน เป็นไปด้วยดี
6. ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ หากมีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนในชั้นเรียน
7. ทำหน้าที่วัดผลการศึกษาฝึกสอนร่วมกับอาจารย์ที่ เทศก์ความหลักเกณฑ์ที่วิทยาลัยกำหนด
8. แนะนำการทำบัญชีเรียกชื่อ สมุดวัดผลประจำชั้น และงานในชั้นเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูประจำชั้น.

¹ รองรัตน์ อิศรภักดี. "ขอเสนอแนะเกี่ยวกับครูควบคุมการฝึกสอนของนักเรียนฝึกสอน" จันทร์ เกษม, ฉบับที่ 38 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2504), หน้า 34.

² เอกสารประกอบการฝึกสอนวิทยาลัยครู เชียงใหม่, (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 3-4.

9. แนะนำแหล่งวิทยากร และวัสดุทำอุปกรณ์แก่นักศึกษาฝึกสอน
10. ให้สวัสดิการ ความคุ้มครอง และปลุกฝัง เจตนคติที่ดีต่ออาชีพครูแก่นักศึกษาฝึกสอน

จะเห็นได้ว่าครูที่เลี้ยง เป็นบุคคลที่มีบทบาทต่อความสำเร็จในการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนมากที่สุด

ในปีการศึกษา 2508 ฉันทลักษณ์ ศรีนิลทา¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของอาจารย์ช่วยฝึกสอนที่มีต่อการฝึกสอน" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ช่วยฝึกสอน เกี่ยวกับโครงการฝึกหัดครู และบทบาทของตนเอง สำรวจปริมาณความช่วยเหลือที่อาจารย์ช่วยฝึกสอนได้ให้แก่นิสิตในความดูแล และค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทความคิดเห็นและบทบาทที่ปฏิบัติจริง ๆ ตลอดจนรวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานและความช่วยเหลือที่อาจารย์ช่วยฝึกสอนต้องการจากสถาบันฝึกหัดครู

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ช่วยฝึกสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ 15 โรงเรียน เป็นโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งของรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ทั้งชายและหญิง และส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนและนิสิตฝึกสอนของสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ ที่ทำการฝึกสอนในปีการศึกษา 2508 ซึ่งอยู่ในความดูแลของอาจารย์ช่วยฝึกสอนเหล่านั้น จำนวนของประชากรที่เป็นอาจารย์ช่วยฝึกสอน 108 คน นักเรียนและนิสิตฝึกสอน 140 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลโดยคิดเป็นร้อยละ หากาเฉลี่ยความคิดเห็น จัดอันดับ และทำการทดสอบโดยวิธีไค-สแควร์ แบบตารางการจร

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อาจารย์ช่วยฝึกสอนมีความเห็นว่า ควรให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนหรือนิสิตฝึกสอนในด้านการศึกษาค้นคว้า การวัดผล และการปกครองชั้นงานประจำวันของครู บุคลิกภาพส่วนตัว การพัฒนาและความงอกงามในอาชีพอยู่ในระดับค่อนข้างมากทั้งสิ้น แต่นักเรียนหรือนิสิตฝึกสอนมีความเห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่จริง ๆ ของอาจารย์ช่วยฝึกสอนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น และมีส่วนน้อยที่อยู่ในระดับน้อย

¹ ฉันทลักษณ์ ศรีนิลทา, "บทบาทของอาจารย์ช่วยฝึกสอนที่มีต่อการฝึกสอน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508).

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการทำงานนั้น อาจารย์ช่วยฝึกสอนรายงานว่ามีปัญหาอะไร แต่ต้องการที่จะ 1) ประสานงานกับอาจารย์นี้ เทศก์ 2) ได้รับความบริการโสตทัศนศึกษา 3) ใ้คูปกรณ์การสอนจากนักเรียนและนิสิตฝึกสอน และจากสถาบันฝึกหัดครู

ต่อมาในปีการศึกษา 2512 สุกจิตต์ หนูนักกี¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทในจังหวัดพระนคร ธนบุรี" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักเรียนฝึกสอน ทั้งทางด้านการสอนและด้านการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อศึกษาว่าหน้าที่ครูพี่เลี้ยงจะและนักเรียนฝึกสอนต้องประสบในการดำเนินงานการสอนและการพัฒนาท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูพี่เลี้ยงที่โรงเรียนฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทในจังหวัดพระนคร และธนบุรี 113 คน และนักเรียนฝึกหัดครูที่ออกฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท 420 คนตอบแบบสอบถาม เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว ได้วิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น โดยคิดเป็นร้อยละ หากหาเฉลี่ยความถี่คิดเห็นและจัดอันดับ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่ประมาณ 31.68 % มาทำงานในโครงการนี้ 1-5 ปี มีประสบการณ์ในการสอนน้อย จึงยังไม่เข้าใจความมุ่งหมายและวิธีดำเนินงานของโครงการ ไม่ทราบหน้าที่และความรับผิดชอบของหน้าที่พอ ครูพี่เลี้ยงประมาณ 53.82 % สอนประมาณ 25 ชั่วโมงใน 1 สัปดาห์ จึงมีเวลาแนะนำช่วยเหลือแก่นักเรียนฝึกสอนน้อย และปรากฏว่าครูพี่เลี้ยงได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่นักเรียนฝึกสอนอยู่ในระดับปานกลางกับน้อย ซึ่งโดยแท้จริงแล้วหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของครูพี่เลี้ยงคือ ให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่นักเรียนฝึกสอนให้มากที่สุด และครูพี่เลี้ยง เข้าใจว่าตนได้ให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนฝึกสอนมากกว่าที่ตนปฏิบัติจริงด้วย นอกจากนี้ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นี้ เทศก์ยังมีความร่วมมือประสานงานในการปฏิบัติงานน้อย สำหรับนักเรียนฝึกสอนมีปัญหาในด้านวิธีสอน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่แสดงความคิดเห็น ขาดความสามารถในการผลิตอุปกรณ์การสอน ในด้านการพัฒนาชุมชน นักเรียนฝึกสอนมีอุปสรรคใน

1. สุกจิตต์ หนูนักกี, "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทในจังหวัดพระนคร ธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

การปฏิบัติงานทั้งในตำแหน่งวิชาการ กับบุคคล และวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนฝึกสอนส่วนมากอยู่ในบริเวณที่ยากต่อการพัฒนา และประชาชนยังไม่เข้าใจความมุ่งหมายและวิธีดำเนินงานของโครงการ นักเรียนฝึกสอน เสนอแนะให้สถาบันฝึกหัดครู เพิ่มวิชาเรียน เช่น จิตวิทยาการศึกษา เด็ก วิธีสอนให้เด็กเข้าประชุมร่วมกัน วิชามนุษยสัมพันธ์ วิชาการศึกษาชุมชน วิชาหลักสูตร และการทำงานในโรงเรียนแบบ

ในปี พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) เช่นเดียวกัน ฟลอเรนซ์ ริต้า แคสโลว์ (Florence Rita Kaslow)¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การให้การศึกษาบรมแก่ครูพี่เลี้ยง" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาโครงการจัดฝึกอบรมแก่ครูพี่เลี้ยง เพื่อให้ครูพี่เลี้ยงมีความสามารถในการเพิ่มพูนประสบการณ์การฝึกสอน และการนิเทศการฝึกสอนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สิ่งที่นำมาใช้ในการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมให้แก่ครูพี่เลี้ยงได้แก่เรื่องต่อไปนี้

1. มนุษยสัมพันธ์
2. กระบวนการเรียนการสอน
3. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม
4. เทคโนโลยีทางการศึกษา
5. การประเมินผลตนเอง
6. การวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้ภาษาที่ถูกต้อง
7. การปรับปรุงตนเอง

ผลของการวิจัย สรุปได้ว่าจำเป็นต้องมีการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับสถาบันฝึกหัดครูในการปรับปรุงโครงการสอน จำเป็นต้องให้ครูพี่เลี้ยงได้ใช้เครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ ในการนิเทศการสอน เช่น ใช้เทปบันทึกภาพและเสียง การใช้การสอนแบบจุลภาค (micro Teaching) ฯลฯ การฝึกอบรมให้ครูพี่เลี้ยงรู้จักใช้เครื่องมือเหล่านี้จะทำให้ครูพี่เลี้ยงมีประสิทธิภาพในการนิเทศการสอนและสามารถนำไปปฏิบัติในโรงเรียนของตนได้อีกด้วย

¹ Florence Rita Kaslow, "Inservice Education of the Co-operating Teacher", Dissertation Abstract, (Vol. 31, No. 3, September, 1970), p. 1119-A.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 (ค.ศ. 1971) โจวิตโต บี คัสติลโล (Jovito B. Castillo) ¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูพี่เลี้ยง เรื่อง "บทบาทที่คาดหวังของครูพี่เลี้ยงในทัศนะของนักศึกษาครู อาจารย์นิเทศก์ และครูพี่เลี้ยง" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะ

1. ศึกษาบทบาทของครูพี่เลี้ยงตามความคาดหวังของครูพี่เลี้ยงเอง และตามความคาดหวังของอาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาครู
2. ค้นหาบทบาทของครูพี่เลี้ยงในสถานต่าง ๆ ตามความคาดหวังที่อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาครู เห็นพ้องควย
3. เพื่อสำรวจความถูกต้องทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นว่าการพี่เลี้ยงควรมีบทบาท พันธะ และความรับผิดชอบอย่างไรบ้าง
4. เพื่อสำรวจหาเหตุผลที่บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ไม่เห็นพ้องต้องการ ในเมื่อบทบาทตามความคาดหวังนั้นถูกพิจารณาให้ค่า

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยนักศึกษาครู 75 คน อาจารย์นิเทศก์ 75 คน และครูพี่เลี้ยง 75 คน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า จากการทดสอบไค-สแควร์ (The Chi-Square Test) นั้นปรากฏว่า ค่าคอมจากแบบสอบถามในบทบาทของครูพี่เลี้ยงตามความคาดหวัง 50 รายการ นั้น ประชากรทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นพ้องต้องการ 27 รายการ และไม่เห็นพ้องอย่างมีนัยสำคัญ 23 รายการ

จากการสัมภาษณ์บุคลากรทั้ง 3 กลุ่ม โดยสุ่มตัวอย่างมา 20% ของแต่ละกลุ่ม ปรากฏผลจากความึกเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

1. ครูพี่เลี้ยงไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ถูกคาดหวังเอาไว้
2. บทบาทของครูพี่เลี้ยงที่คาดหวังไว้นั้น ไม่ใช่อำนาจที่ครูพี่เลี้ยงได้รับมอบหมาย

¹ Jovito B. Castillo, "The Role Expectation of Cooperating Teachers as viewed by Student Teachers, College Supervisors and Cooperating Teachers", *Disertation Abstract*, (Vol. 32, No. 2, September, 1971), p. 1374-A.

3. ครูพี่เลี้ยงจำนวนมากไม่สามารถแสดงบทบาทตามที่คาดหวังได้
4. อาจารย์นิเทศก์ และบุคลากรในโรงเรียนฝึกสอน ควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติตามบทบาทของครูพี่เลี้ยงด้วย

ในปี พ.ศ. 2516 (ค.ศ. 1973) โทมัส วิลเลียม ฟาร์ลีย์ (Thomas William Farley) ¹ แห่งมหาวิทยาลัยอินเดียนา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความเข้าใจในการฝึกสอนในชั้นประถมศึกษาในทัศนะของครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน" จุดมุ่งหมายในการศึกษาเรื่องนี้คือ ต้องการวิเคราะห์ถึงบทบาทการทำงานของครูชั้นประถมศึกษา ในทัศนะของครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน ในขอบเขตดังนี้.

1. การสอนเป็นรายบุคคล
2. กิจกรรมการสอนของครูพี่เลี้ยง
3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน นักเรียน และครู
4. กิจกรรมการศึกษาค้นคว้าของครูพี่เลี้ยง
5. คณะกรรมการของโรงเรียนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียน
6. หน้าที่และความรับผิดชอบของครูพี่เลี้ยง
7. ความต้องการในการทำงานของครูพี่เลี้ยง

แบบสอบถามถูกนำมาใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลจากครูพี่เลี้ยง 144 คน และนักศึกษาฝึกสอน 144 คน ที่จับคู่ทำงานร่วมกัน ในโรงเรียนประถมศึกษา 59 แห่งด้วยกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า จากการทดสอบไค-สแควร์ (The chi-square test) ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างทัศนะของครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน เกี่ยวกับบทบาทการทำงานของนักศึกษาฝึกสอน ที่ระดับความเชื่อมั่น .05

¹ Thomas William Farley, "Comparisons of Perceptions of Elementary Student Teaching as perceived by Cooperating Teachers and Student Teachers", *Disertation Abstract*, (April 1975, Vol. 35, No. 10), pp. 6547-A - 6548-A.

ในปีการศึกษา 2516 เช่นกัน สมพร สารีบุตร¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการฝึกสอนในเรื่อง "ปัญหาอาจารย์ที่เลี้ยงในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงในการนิเทศการสอนของนักเรียนครูในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงในการนิเทศการสอนของนักเรียนครูในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง สาขาวิชาสังคมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามให้อาจารย์ที่เลี้ยง จำนวน 131 คน ในโรงเรียนฝึกสอนในกรุงเทพมหานคร 37 แห่งตอบ แล้ววิเคราะห์ข้อมูล โดยติดคำถามเป็นร้อยละ ทำน้ำหนักเฉลี่ยของคำตอบ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยปรากฏว่า อาจารย์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่ให้ความสนใจในหน้าที่ของอาจารย์ที่เลี้ยงอยู่ในเกณฑ์ดี และไม่ต้องการการตอบแทนการนิเทศการสอนด้วยเงิน ส่วนปัญหาสำคัญที่อาจารย์ที่เลี้ยงประสบมีดังนี้

1. มีปัญหาในการแนะนำให้นักเรียนยอมรับนักเรียนฝึกสอนในฐานะครู
2. อาจารย์ที่เลี้ยงขาดความเข้าใจอย่างเพียงพอในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา
3. อาจารย์ที่เลี้ยงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะติดตามสังเกตการสอนครั้งต่อไป หลังจากที่แนะนำให้นักเรียนฝึกสอนปรับปรุงการสอนแล้ว
4. อาจารย์ที่เลี้ยงไม่มีความสนิทสนมกับอาจารย์นิเทศจากวิทยาลัยพอที่จะแจ้งให้ทราบถึงขอบเขตของของนักเรียนฝึกสอน

นอกจากนี้ อาจารย์ที่เลี้ยงยังมีความต้องการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ต้องการให้วิทยาลัยครูจัดทำหนังสือคู่มือในการนิเทศการสอน
2. ต้องการให้นักเรียนฝึกสอนมีความรู้ในวิธีสอน และสามารถเลือกใช้วิธีสอนได้อย่างเหมาะสม

อย่างเหมาะสม

¹ สมพร สารีบุตร, "ปัญหาอาจารย์ที่เลี้ยงในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

3. ต้องการให้วิทยาคณะครูชาย เหลือในค่านอุปการะการสอน และหนังสืออ่านประกอบ การสอนวิชาสังคมศึกษา

4. ต้องการให้นักเรียนฝึกสอนมีความรู้ใน เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาให้มากขึ้น

5. ต้องการให้นักเรียนฝึกสอนมีความรู้ในการวัดผลการ เรียนของนักเรียนอย่าง

เพียงพอ

5.3. ความคิดเห็นและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับนักศึกษาฝึกสอน

โฮเวิร์ท ที แบตเชลเดอร์ และ มอริส แมคกลาสสัน (Howard T. Batchelder and Maurice Mc. Glasson)¹ ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของนักศึกษาฝึกสอนไว้ 11 ประการดังนี้

1. ต้องมีจินตนาการ และความสามารถในการ ใ้สิ่งทีคนมีอยู่ให้ เกิดประโยชน์
2. ต้องรู้จักรวบรวมข้อมูลและวางแผนทาง ๆ
3. มีความสามารถในการอธิบายแนวความคิดของตน
4. มีลักษณะเห็นผู้นำ
5. มีวุฒิภาวะ
6. เป็นผู้มอง เห็นการณ์ไกล เด็ง เห็นปัญหาที่จะเกิดขึ้น และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ
7. มีความเข้าใจในนักเรียนของตน
8. สามารถโค้ตอุมการกระทำและคำตามต่าง ๆ ได้รวดเร็ว
9. มีความสามารถในการจูงใจ
10. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค
11. มีความสามารถในการตัดสินใจ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างดีและถูกต้อง

เนื่องจากนักศึกษาฝึกสอนจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลหลายฝ่าย คือ อาจารย์ นิเทศ ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารของโรงเรียนฝึกสอน ดังนั้นนักศึกษาฝึกสอนจึงต้องรู้จักปฏิบัติตน

¹ Howard T. Batchelder and Maurice McGlasson, Student Teaching in Secondary Schools, (New York: McGraw-Hill Company, 1956), pp. 26 -- 28.

และรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้ ตลอดจนผู้ปกครองของนักเรียนและบุคคลอื่น ๆ ด้วย

จอห์น ยู ไมเคิลลิส และ พอล อาร์ กริม (John U. Michaelis and Paul R. Grim) ¹ ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปฏิบัติตนของนักศึกษาฝึกสอนต่อบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานฝึกสอนไว้ดังนี้

1. นักศึกษาฝึกสอนกับอาจารย์นิเทศก์

นักศึกษาฝึกสอนควรมีการปฏิบัติต่ออาจารย์นิเทศก์ดังนี้คือ

1. นักศึกษาฝึกสอนจะต้องระลึกเสมอว่า อาจารย์นิเทศก์ เป็นบุคคลที่ช่วยเหลือให้ตน เป็นครูที่มีความสามารถ
2. นักศึกษาฝึกสอนต้องพบกับอาจารย์นิเทศก์ เพื่อวางแผน ขอคำปรึกษาหารือเกี่ยวกับตำราหรือวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการสอน ก่อนทำการสอนในชั้นเรียน
3. ในขณะที่นักศึกษากำลังทำการสอน ควรสนใจเฉพาะนักเรียน ไม่ควรกังวลกับอาจารย์นิเทศก์ที่กำลังดูสังเกตการสอน
4. ควรจะมีเวลาได้ประชุมปรึกษากับอาจารย์นิเทศก์ เพื่อรวมอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการสอน
5. ยอมรับคำติชมของอาจารย์นิเทศก์ และพยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

2. นักศึกษาฝึกสอนกับครูพี่เลี้ยง

ในฐานะที่นักศึกษาฝึกสอนต้องปฏิบัติงานร่วมกับครูพี่เลี้ยง ดังนั้นนักศึกษาฝึกสอนจึงควรปฏิบัติตามคำแนะนำต่อไปนี้คือ

1. นักศึกษาฝึกสอนต้องระลึกอยู่เสมอว่า ครูพี่เลี้ยง เป็นผู้หน้าที่โดยตรงในการควบคุมชั้นและรับผิดชอบนักเรียนในชั้น
2. นักศึกษาฝึกสอนและครูพี่เลี้ยงควรให้ความเคารพในสิทธิ และตำแหน่งหน้าที่ของกันและกัน และควรใช้อำนาจหน้าที่ภายในขอบเขตที่ตนมีอยู่

¹ John U. Michaelis and Paul R. Grim, Op.Cit. pp. 12 - 14.

3. นักศึกษาฝึกสอนต้องรับทราบวาตนไ้รับการมอบหมายจากครูที่เลี้ยงให้ทำสิ่งใด และควรยอมรับคำแนะนำของครูที่เลี้ยงในการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสอน และรับฟังความคิดเห็นและขอเสนอแนะด้วยความเต็มใจ

4. นักศึกษาฝึกสอนควร จะประชุมปรึกษากับครูที่เลี้ยงอยู่เสมอ ดังนั้นจึงควรจัดทำตารางการประชุมให้แน่นอน และนอกจากนี้ นักศึกษาฝึกสอนจะตองนำบันทึกการสนทนากับครูที่เลี้ยงตรวจสอบตามเวลาที่กำหนดไว้

5. ถ้ามีปัญหาในสถานใดก็ตามเกิดขึ้น ในชั้นแรกนักศึกษาฝึกสอนควรขอคำปรึกษาจากครูที่เลี้ยงก่อน ถ้าผดยังไม่เป็นที่พอใจจึงควร จะขอคำแนะนำจากอาจารย์นิเทศก์

6. การนิเทศการฝึกสอนและการประเมินผลการฝึกสอน

เอ็ดเวิร์ด เอ. ปิเรส (Edward A. Pires) ¹ ได้กล่าวถึงการนิเทศการฝึกสอนและการประเมินผลการฝึกสอนไว้ดังนี้คือ

1. เป็นการ เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะให้อาจารย์ที่สอนนักศึกษาครูได้ทำหน้าที่นิเทศการสอน เพื่อพิจารณาว่านักศึกษาสามารถนำทฤษฎีต่าง ๆ ที่เรียนไปปฏิบัติได้หรือไม่ และจะได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือได้ถูกต้อง
2. ทางสถาบันฝึกหัดครูตอง เห็นความสำคัญของครูที่เลี้ยงในการนิเทศการฝึกสอน เพราะ เป็นบุคคลสำคัญที่ให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาฝึกสอน ดังนั้นครูที่เลี้ยงจะตองติดต่อกับสถาบันฝึกหัดครูอยู่เสมอ เพื่อทราบความเคลื่อนไหวและทันต่อเหตุการณ์
3. หน่วยงานที่จัดให้อาจารย์ทำหน้าที่นิเทศการฝึกสอน ควรจะจัดให้จำนวนชั่วโมงที่ทำการสอนน้อย เพื่อจะได้มีเวลาพอเพียงในการนิเทศและให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาฝึกสอน
4. ควรจะขอความร่วมมือจากครูในโรงเรียนที่นักศึกษาไปทำการสอนให้ช่วยนิเทศการสอนด้วย เพราะนักศึกษาฝึกสอนจะตองทำงานภายใต้การบริหารของโรงเรียน
5. การนิเทศการฝึกสอนควรทำเป็นรายบุคคล เพราะนักศึกษาแต่ละคนตองการการนิเทศแตกต่างกัน และอาจารย์สามารถมองความต้องการของนักศึกษาแต่ละคนได้

¹ Edward A. Pires, Ibid, pp. 112 - 113.

6. การนิเทศการสอนในระยะที่นักศึกษาออกไปทำการสอนใหม่ ๆ นั้นมีความจำเป็นมากกว่าในระยะหลัง ๆ

7. เทคนิคและหลักการที่จำเป็นและเป็นประโยชน์สำหรับการฝึกสอนมีดังนี้คือ

7.1 ให้นักศึกษาฝึกสอนทำบันทึกการสอนส่งให้ตรวจก่อนทำการสอนทุกครั้ง

7.2 ให้อีกระดับนักศึกษาในการทำบันทึกการสอน จะต้องคอยกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม

7.3 ตรวจแก้ไขบันทึกการสอนของนักศึกษาฝึกสอน โดยเฉพาะในระยะแรก เพราะเป็นระยะที่ต้องการคำแนะนำ

7.4 ช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนให้สามารถสำรวจตนเองได้ความมีข้อดีและข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขอย่างไรบ้าง

7.5 ในการวิจารณ์การทำบันทึกการสอน หรือการสอนของนักศึกษาฝึกสอนนั้น อาจารย์ผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนจะต้องทำเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักศึกษาฝึกสอน

8. การประเมินผลการฝึกสอนควรจะทำต่อเนื่องกัน เพื่อจะได้ปรับปรุงคุณภาพของการสอน ปรับปรุงนิสัย และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

9. การฝึกสอน เป็นการช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนได้ปรับปรุงทักษะและความสามารถในการสอน มิได้เป็นการทดสอบวัดความสามารถ ดังนั้นในการวัดความสามารถในการสอนจึงควรวัดและประเมินผลในกอนสุดท้ายของการฝึกสอน เพื่อพิจารณาว่าได้มีการปรับปรุงการสอนดีขึ้นหรือไม่

10. ถ้าพิจารณาเห็นว่านักศึกษาฝึกสอนมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และการให้ความร่วมมือกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่แล้ว การวัดผลและประเมินผลการฝึกสอนก็จะต้องคำนึงถึงสิ่งดังกล่าวด้วย

11. ในการวัดผลและประเมินผลการฝึกสอนจะกระทำเพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มิได้แต่จะต้องพิจารณาจากความคิดเห็นของบุคคลทุก ๆ ฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกสอน

12. มีข้อนาสั่ง เกกว่าอาจารย์ผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนบางคนไม่มีทักษะในการนิเทศและการวัดผลประเมินผลการฝึกสอน ซึ่งมีผลทำให้มาตรฐานการฝึกสอนค่อยลงไป ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่อาจารย์ผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนจะต้องได้รับการฝึกและอบรมเกี่ยวกับการนิเทศการสอนและการวัดผลประเมินผลการฝึกสอน

สรุป จากเอกสารและการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนที่ได้อ้างถึงในการวิจัยนี้ จะเห็นว่า การฝึกสอนจำเป็นมากสำหรับการฝึกหัดครู นักการศึกษาทั่วไปยอมรับความสำคัญของการฝึกสอนในการผลิตครู เพราะว่าการฝึกสอนคือการฝึกงาน นักศึกษาคูจะได้นำทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ได้เรียนมาไปปฏิบัติจริง ซึ่งย่อมเหมือนกับ การฝึกงานในการเรียนวิชาอื่น ๆ เช่น แพทย์ นักกฎหมาย วิศวกร พยาบาล ฯลฯ กรมการฝึกหัดครูเองก็พิมพ์เอกสารเผยแพร่ เกี่ยวกับการฝึกหัดครูว่า "การฝึกสอนคือหัวใจของการฝึกหัดครู" ซึ่งผู้วิจัยเรื่องนี้ เห็นพ้องควย เป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม การฝึกสอนของนักศึกษาคูจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ต้องมีโครงการฝึกสอนที่ดี สามารถนำไปปฏิบัติได้ จุดมุ่งหมายในการฝึกสอนต้องชัดเจน บุคลากรแต่ละฝ่ายต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายในการฝึกสอนอย่างดี ต้องมีการนิเทศการสอน และการวัดผลประเมินผลการฝึกสอนอย่างมีระบบ บุคลากรแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน เช่น ผู้บริหารสถาบันฝึกหัดครู อาจารย์นิเทศ นักศึกษาฝึกสอน ผู้บริหารโรงเรียนฝึกสอน ครู-อาจารย์พี่เลี้ยง ครูในโรงเรียนฝึกสอนทุกคน ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในชุมชนที่โรงเรียนฝึกสอนตั้งอยู่ ต้องร่วมมือประสานงานกันอย่างใกล้ชิด การฝึกสอนของนักศึกษาคูก็จะประสบความสำเร็จ ประเทศชาติก็จะได้ครูดีเป็นกำลังสำคัญออกไปสอนนักเรียน ช่วยพัฒนาคนให้เป็น "ผลผลิตที่มีคุณภาพ" ของประเทศชาติต่อไป เพราะว่าเด็กก็คือผู้จะเป็นเจ้าของประเทศในอนาคตนั่นเอง.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย